

תיקון טעות

למאמר "מניין ימי החודש בשטרות"

(מאורנו ח, אדר התשס"ט, עמ' 246-221)

בפרק "איגרות עתיקות", סעיף ד (עמ' 243), הבאתי תאריך העולה מפענוח הכתובת שעל גבי מצבה עתיקה בצוער: יום שלישי, י"א באלול שנת ד'רס"ג. הקושי שיוצא מכאן הוא שאם י"א באלול חל ביום שלישי, ראש השנה יחול ביום ראשון, והרי קיימא לן "לא אד"ו ראש".

ציינתי בקצרה את דעתו של הרב מ"מ כשר (תורה שלמה כרך יג פרק יד), שיש לפענח אחרת את הכתובת, והתאריך הוא י"ב באלול (הוא מציע לקרוא "תרעשר" במקום "חדעשר", ראה להלן נוסח הכתובת), וכשיום י"ב באלול חל ביום שלישי, ראש השנה חל בשבת, וזה אפשרי.

ולדעת הרב קלמן כהנא (חקר ועיון א עמ' קעו-קפג) ייתכן שהתאריך נקרא כראוי, וימי החודש נמנו מיום ראשון של ר"ח, כשיטת הרשב"א והר"ן. לפ"ז ראש השנה שלאחריו חל ביום שני.

וכתבתי שם: "הלוח לאותה שנה מתאים לדברי הרב קלמן כהנא ואינו תואם את דבריו של הרב כשר. לפי חשבון הלוח, אכן חל א' בתשרי ד'רס"ד ביום שני, ויום י"א באלול שקדם לו היה ביום רביעי. יום שלישי היה י' באלול, ואם נמנה מיום ראשון של ר"ח הוא י"א".

וכאן טעותי: הרב כשר (שם סוף עמ' קעז) מסיק "ששנת תל"ה לחורבן היא שנת ד"א רס"ד". לפי דעתו התאריך שבמצבה הוא באלול שנת ד'רס"ד, ולא ד'רס"ג (למרות הכותרת של פרק יד בספרו שם, שהיא "מצבה משנת ד' אלפים רס"ג"). י"ב באלול ד'רס"ד אכן חל ביום שלישי, וראש השנה ד'רס"ה בשבת, וזה תואם את התיקון של הרב כשר בקריאת הכתובת. לעומת זאת, לפי הרב כהנא מדובר בשנת ד'רס"ג (חקר ועיון א עמ' קעט), ובה חל י' באלול (הנמנה כיום י"א לפי שיטת הר"ן) ביום שלישי, וראש השנה שלאחריו ביום שני.

ודאתאן עלה, נביא את נוסח המצבה, כנדפס שם (הקו המפריד מסמן שורה חדשה): "תתניח נפשה | דחלפו | ברתה... דמיתת | ביום תלתא בחדעשר | יומין בירח אלול בשת | דשמטתה דהיא שנת | ארבע מאה ותלתין | וחמש שנין לחרבן | בית מקדשה שלום | על ישראל שלום".

נקודת המחלוקת בקריאת המצבה היא במלה "בחדעשר", שלפי הרב כשר יש לקרוא "בתרעשר". במאמר הוזכרה גם דעתו של החוקר יעקב זלוטניק, שקרא "בשבסרי" (סיני' כג, עמ' קעג).

לגבי השנה, 435 לחורבן, יש מחלוקת בחשבונה: הרב כשר נסמך על השיטות שהחורבן היה בשנת ג'תתכ"ט (ואכמ"ל). 435 שנה ממנו היא שנת ד'רס"ד. לפי הרב כהנא (ע"פ חז"א בשיטת הרמב"ם, ע"ש), שנת החורבן עצמה (ג'תתכ"ט) נמנית כשנה ראשונה לחורבן, עד ט' באב ג'תת"ל, ואז מתחילה שנה שנייה, וכן הלאה. שנת 435 לחורבן היא אפוא מיום ט' באב ד'רס"ג ועד ט' באב ד'רס"ד. אלול של שנת תל"ה לחורבן הוא אלול שנת ד'רס"ג (עיינ בדבריהם של הרב כשר ושל הרב כהנא ובמקורותיהם).

יעקב מתלון